

2020

Inhaalopleiding CGP: Q&A

LÉONARD INE

Agentschap
Onroerend
Erfgoed

Inhoud

Inhoud	1
Onderzoeksstrategie/-vragen	2
Assessment.....	2
Rol erkende archeoloog	3
Natuurlijk persoon vs. rechtspersoon	3
Overtreding, melden en handhaving	4
Terreinwerk en dimensies	5
Einde terreinwerk en in situ behoud	6
Varia	7

Het volgende document bevat alle vragen, opmerkingen en onduidelijkheden die tijdens de eerste inhaalopleiding CGP op 21 februari 2020 aan bod kwamen.

Onderzoeksstrategie/-vragen

[Vraag] Is het mogelijk om in de CGP of via een handleiding vast te leggen hoeveel aantallen (vb. pollen) je moet tellen om een degelijke inschatting te maken?

De internationale norm voor een volledige analyse van één enkel staal is een minimum pollensom tussen 300 en 600 pollenkorrels. Maar alles hangt natuurlijk af van de vraagstelling, het type context, de concentratie en de mate van bewaring. Ook wanneer er verschillende stalen uit een zelfde context worden onderzocht is de pollensom per staal dikwijls lager. In ieder geval moet de pollensom voldoende groot zijn om statistisch verantwoorde uitspraken te kunnen doen m.b.t. de geformuleerde onderzoeksvragen. Dit is dus niet vast te leggen maar hangt van de context af. Dit aspect kan wel geduid worden in de handleiding over staalname voor ecologische doeleinden, die aan het eind van 2020 verschijnt.

Assessment

[Vraag] Waar wordt de assessment uitgevoerd in het archeologieproces?

Na het terreinwerk wordt een assessment uitgevoerd op het vondsten-, sporen- en stalenbestand. Het verslag van het assessment zit vervat in het eindverslag. Daarmee wordt aangetoond waar men kenniswinst verwacht en waar niet. Het eindverslag bevat niet enkel een assessment. Het bevat uiteraard ook de volwaardige evaluatie van het vondstmateriaal. Een assessment vindt niet plaats op het terrein omdat er nog geen overzicht bestaat op het archeologisch ensemble. Dit zou een vertekende registratie van vondsten, sporen en stalen bewerkstelligen. De registratie moet zo alomvattend mogelijk zijn. Het assessment nadien maakt een selectie van het materiaal¹ in functie van kenniswinst.

Volgens het assessment kan een erkend archeoloog kiezen in hoeverre hij het materiaal telt of de kwantiteit inschat. Het assessment moet streven naar het uitsorteren van de onderzoekwaardige elementen in het ensemble. Daarbij moet niet in groot detail gegaan worden over de aantallen, beschrijvingen, determinaties en interpretaties. Er moet enkel met onderbouwde argumenten aangegeven worden wat tot kenniswinst kan leiden en wat niet. Uiteraard moeten de archeologen wel een algemene inventaris opmaken van alle vondsten, sporen en stalen. Die inventaris bestaat uit de vondsten- en stalenlijsten. Hiervoor verwijzen we naar de CGP 6.11.5 en 14.11.5:

“De lijst bevat voor elke vondsteenheid een individuele record. Onder vondsteenheid wordt begrepen: het laagste niveau van groepering waarin de vondsten werden ingedeeld en waaraan een individueel vondstnummer werd toegekend. Deze groepering gebeurt minstens per spoor en per vondstcategorie daaruit, maar kan nader ingedeeld zijn naargelang de noden van het onderzoek ... 20° de hoeveelheid, uitgedrukt als een telling of als een schatting, afhankelijk van de wijze waarop de hoeveelheid vondsten werd bepaald;”

¹ Met materiaal wordt vondsten, sporen, stalen en alle onderzoeksdocumenten bedoeld. Ook die documenten die uit een assessment voortvloeien.

[Opmerking] Sommige depots vragen beschrijvingen, determinaties en interpretaties voor alle elementen in het ensemble, en niet enkel een algemene inventaris.

Een depot moet een doos vroegmiddeleeuws aardewerk uit een bepaalde kuil kunnen aannemen zonder dat die scherven typologisch beschreven zijn. Anders moet je alles uitwerken tot in het detail en heeft het concept van assessment geen betekenis meer. Voor natuurwetenschappelijk materiaal wordt dat niet opgelegd, omdat dat niet kan. Het onderwerp zal besproken worden met het **depotnetwerk** én aan bod komen op de **verdiepende opleiding rond depotwerking**.

Rol erkende archeoloog

[Vraag] Een (archeologie)nota wordt herschreven omdat de plannen wijzigen een jaar na de aktenaam. Moet men nieuwe projectcodes aanvragen voor het bureauonderzoek of kan men de oude hergebruiken?

Aangezien het gaat over hetzelfde terrein en hetzelfde kader, lijkt geen bezwaar te bestaan om de bestaande projectcode te hergebruiken. Zeker als het gaat om een aanvulling op of wijziging van het bestaande bureauonderzoek. In de praktijk gaat het om een verderzetting van dat bureauonderzoek en niet om een geheel nieuw onderzoek. Er is geen technisch bezwaar in het archeologieportaal om eenzelfde projectcode te koppelen aan meerdere archeologienota's. Als de plannen echter zodanig wijzigen dat het bureauonderzoek volledig wijzigt, is het niet onlogisch om een nieuwe projectcode te gebruiken.

Natuurlijk persoon vs. rechtspersoon

[Vraag] De erkend archeoloog, die aanvang van het veldwerk meldt, is verantwoordelijk. Wie is verantwoordelijk als men zowel de natuurlijk persoon als de rechtspersoon invult?

Als de melding aanvang van het veldwerk gebeurt in opdracht van een rechtspersoon, valt de eindverantwoordelijkheid in eerste instantie bij de rechtspersoon – dit weerspiegelt de gezagsverhouding tussen rechtspersoon en werknemer.

[Vraag] Waarom moet een natuurlijk persoon zich nog registreren in het portaal als er een rechtspersoon is?

De erkenning van een rechtspersoon is gebaseerd op het beschikken over één of meerdere erkende natuurlijke personen. Er is dus altijd een natuurlijke persoon die optreedt namens de rechtspersoon. Daarnaast betekent een gezagsverhouding niet dat men zich aan elke verantwoordelijkheid kan onttrekken. De rechtspersoon is de eindverantwoordelijke, maar de natuurlijke persoon heeft even goed de deontologie in de CGP onderschreven en mag geen acties uitvoeren die indruisen tegen de regelgeving en de CGP. Een werknemer van een transportbedrijf die zich door de werkgever onder druk laat zetten om de verkeersregels te negeren, kan ook zijn rijbewijs kwijtspelen.

[Vraag] Moet de natuurlijk persoon zich beschikbaar houden om langs te gaan op het terrein om strategische beslissingen te nemen of kan elke erkende archeoloog, werkzaam bij de rechtspersoon, die taak op zich nemen?

Elk onderzoek staat onder leiding van een erkende archeoloog – natuurlijke persoon – ook als het onderzoek gebeurt binnen een rechtspersoon. In functie van de kwaliteit van het onderzoek is het logisch dat de natuurlijke persoon, die de leiding heeft, de strategische keuzes maakt. Het is aan hem om te bepalen hoe hij de nodige informatie bekomt om gedegen keuzes te maken. Het is mogelijk dat de ene natuurlijke persoon tijdens de loop van het onderzoek die verantwoordelijkheid overdraagt aan een andere natuurlijke persoon, maar dat gebeurt niet ad hoc of continu.

[Vraag] Kan een natuurlijk persoon zijn erkenning verliezen als hij geen handelingen op het portaal uitvoert?

Artikel 3.5.12 van het Onroerendergoedbesluit stelt dat de aanduiding als erkende archeoloog vervalt als het agentschap vaststelt dat de erkende archeoloog gedurende tien jaar geen activiteiten heeft verricht ter uitvoering van het Onroerendergoeddecreet. De geest van deze bepaling is dat een erkenning vervalt als een archeoloog er geen gebruik van maakt. Het uitvoeren van handelingen op het portaal is inderdaad een teken dat de erkende archeoloog activiteiten uitvoert, die specifiek voorbehouden zijn aan erkende archeologen. Het volgen van bijscholingen is evengoed een verplichting van de erkende archeoloog en een activiteit ter uitvoering van het Onroerendergoeddecreet .

[Bedenking] Bij de vraag waarom men een erkenning had aangevraagd, gaven sommigen aan dat ze die nodig hadden omdat het bedrijf een erkend natuurlijk persoon nodig had. Anderen signaleren dat ze verantwoordelijkheid willen voor een gans archeologieproces.

Tijdens de feedbackgesprekken gaven we aan dat je enkel een erkenning moet aanvragen als je dat echt wil en/of omdat je deze nodig hebt om bepaalde handelingen uit te voeren.

Overtreding, melden en handhaving

[Vraag] Ben je als auteur van een archeologienota verantwoordelijk als de initiatiefnemer het PVM niet uitvoert?

Neen, de auteur van de archeologienota is niet verantwoordelijk als de initiatiefnemer het PVM nadien niet uitvoert. De omgevingsvergunning verplicht de initiatiefnemer om de maatregelen in de archeologienota uit te voeren. Als dat een archeologisch onderzoek inhoudt, dan is het zijn verplichting om daar een erkende archeoloog voor aan te stellen. De archeoloog is verantwoordelijk dat dat onderzoek correct wordt uitgevoerd.

[Vraag] Wat is de rol van de erkende archeoloog als men het PVM (deels) niet kan uitvoeren omwille van een overtreding van de initiatiefnemer?

De erkende archeoloog moet de overtreding onmiddellijk melden. Normaal gezien is dit bij het agentschap Onroerend Erfgoed maar in het werkingsgebied van OE-gemeenten is dit bij de OE-gemeente, die het vervolgens bij het agentschap meldt. Omdat dit een misdrijf is, wordt meteen ook de afdeling Handhaving op de hoogte gebracht.

[Vraag] Zijn er inspecteurs binnen de OE-gemeente die zijn opgeleid voor het vaststellen van inbreuken op erfgoed?

OE-gemeenten kunnen gemeentelijke verbalisanten inzetten. De afdeling Handhaving organiseert ook opleidingen. <https://www.onroenderfgoed.be/ik-wil-gemeentelijk-verbalisant-woorden>.

[Vraag] Kan anonimiteit verzekerd worden bij een melding van een overtreding van een initiatiefnemer door de erkende archeoloog?

De melding van een overtreding is anoniem. Het agentschap komt ter plaatse, neemt poolshoogte van de situatie en schakelt Afdeling Handhaving in als het archeologisch patrimonium schade geleden heeft. Er wordt niet verwezen naar de melder in de daaropvolgende communicatie, nl. aanmaning of PV.

[Vraag] Kan de erkende archeoloog op de hoogte worden gehouden van de stappen (vb. aanmaning, opstellen PV,...) die na de overtreding nog plaatsvinden?

Als overtreder ontvangt de erkende archeoloog een afschrift van het PV. Verder ontvangt hij geen bijkomende informatie over het strafonderzoek want dit is geheim. De erkende archeoloog ontvangt evengoed geen bijkomende informatie over het strafonderzoek als hij een overtreder heeft gemeld. Het gaat immers over bij uitstek gevoelige informatie.

[Vraag] Waarom worden erkende archeologen nauwlettend in de gaten gehouden om overtredingen bij het agentschap te melden, terwijl dit bij andere instanties, zoals gemeenten en omgevingsambtenaren, niet zo is? Wanpraktijken bij dergelijke diensten, waarbij de archeologieregelgeving niet of onjuist wordt toegepast, zijn vaak erger voor het archeologisch patrimonium dan een individuele bouwheer die bij de uitrollen van het (voor)onderzoeksproces in de fout gaat.

Het agentschap heeft geen bevoegdheid om op te treden tegen lokale besturen. Wij hebben enkel bevoegdheid voor zachte handhaving, nl. raadgeving en aanmaning, niet voor harde handhaving. Daarnaast volgen we vergunningsbeslissingen op en gaan we in beroep als dat nodig en mogelijk is. Er worden ook acties ondernomen door het agentschap om gemeenten en omgevingsambtenaren op hun plichten te wijzen en conform de archeologieregelgeving te handelen.

[Vraag] Hoe moeten we een inschatting maken van het archeologisch erfgoed dat mogelijk verloren gegaan is als er al bv. nieuwe verharding ligt?

Er worden sowieso aanmaningen gestuurd om de overtredders duidelijk te maken dat dergelijke praktijken niet kunnen en dat ze de archeologieregelgeving moeten naleven.

Terreinwerk en dimensies

[Vraag] Mag je de op te graven zone uitbreiden?

Structuren, die half buiten het vlak liggen, moet men meenemen in de opgraving. Je moet met andere woorden de advieszone uitbreiden. Die uitbreiding is uiteraard beperkt tot de grenzen van het projectgebied.

Geldt dit ook voor een gracht?

Ja

Wat met structuren die doorlopen in een zone die al vrijgegeven is?

De structuren die doorlopen moeten verder worden onderzocht. De inschatting van de erkende archeoloog was verkeerd. De resultaten geven aan dat de archeologische vindplaats doorloopt. Als de vindplaats nog verder loopt, wordt die niet verder opgegraven. De archeoloog heeft een fout begaan in zijn inschatting. Dit wordt meegenomen in het kader van zijn erkenning.

[Vraag] Mag je de op te graven zone verkleinen, zelfs als die optie niet opgenomen is in het PVM?

De erkende archeoloog draagt de verantwoordelijkheid over deze beslissing. Een afwijking van het PVM kan, maar moet in het archeologierapport en eindverslag worden gemotiveerd.

[Vraag] Wat als de veiligheidscoördinator aangeeft dat een bepaalde methode een probleem vormt voor de stabiliteit en hinder genereert voor de rest van de werken?

De impact van het archeologisch onderzoek op de uitvoering van de werken is geen argument om archeologisch onderzoek achterwege te laten. Het kan wel dat vanwege de openbare orde, arbeidsveiligheid, volksgezondheid of bodemvervuiling er geen archeologisch onderzoek kan plaatsvinden (omdat archeologische artefacten niet uit hun originele context kunnen worden verwijderd (artikel 5.1.3. OED)). De archeoloog, die het PVM opstelt, moet dergelijke aspecten meenemen in zijn afweging.

[Vraag] Hoe ga je om met een buffer in de diepte (bv. in stadscontext)? Is het zinvol om enkel een buffer te voorzien als hieronder nog archeologische resten zitten? Is het dan niet eerder aangewezen om direct ervoor te zorgen dat men geotextiel en gestabiliseerd zand voorziet?

Er wordt vanuit gegaan dat een buffer van ca. 30-50cm voldoende is om een in situ behoud van de onderliggende archeologische resten te garanderen. Het betreft weliswaar archeologische resten die niet relevant zijn voor het begrip van de archeologische resten die wel bedreigd worden. Dit wil zeggen dat diepere sporen of structuren die bij het bedreigde archeologische niveau horen, ook moeten meegenomen worden in het onderzoek en niet kunnen worden geselecteerd voor in situ behoud. In een complexe antropogene stratigrafie, waarbij geen duidelijke buffer bestaat moet alles in kaart gebracht worden tot aan de verstoringsdiepte en dient de rest van de sequentie afgedekt te worden om een behoud van de dieperliggende resten maximaal mogelijk te verzekeren.

Einde terreinwerk en in situ behoud

[Vraag] Wie is verantwoordelijk voor het afronden van het terreinwerk?

De erkende archeoloog is verantwoordelijk voor het afronden van het terreinwerk. Hij/zij geeft aan dat het terreinwerk is afgelopen en alle archeologische resten in of ex situ kwalitatief bewaard kunnen worden.

[Vraag] Is de erkende archeoloog verantwoordelijk voor de uitvoer van een PVM voor behoud in situ?

De archeoloog, die het vooronderzoek uitvoert en de maatregel behoud in situ voorstelt, moet afwegen of de uitvoerder van de vergunde werken in staat is om zelfstandig de maatregelen voor behoud in situ uit te voeren. Het is niet de taak van een erkende archeoloog om te controleren of de initiatiefnemer zich houdt aan de voorgeschreven uitvoeringswijze van de werken.

[Vraag] Is de erkende archeoloog verantwoordelijk als de initiatiefnemer het in situ behoud niet naleeft?

Neen, als hiermee bedoeld wordt dat al het archeologisch onderzoek, incl. een eventuele werfbegeleiding in functie van in situ behoud, werd uitgevoerd, de erkende archeoloog het terrein heeft vrijgegeven maar de initiatiefnemer toch dieper of meer graaft dan hij aan de erkende archeoloog had aangegeven.

[Vraag] Dient de erkende archeoloog actief in situ behoud op te volgen of doet het agentschap dit?

[Bemerking] Tijdens een overleg met VONA werd gevraagd om een workshop rond in situ behoud.

Het is niet de taak van een erkende archeoloog om te controleren of de initiatiefnemer zich houdt aan de voorgeschreven uitvoeringswijze van de werken. Het respecteren van het in situ behoud na het afronden van het terreinwerk wordt opgevolgd door het agentschap.

[Vraag] Hoe verhoudt een PVM voor 'werfbegeleiding in functie van behoud in situ' zich tot een PVM voor 'behoud in situ'?

'Zuiver' behoud in situ, behoeft geen interventie, advies of begeleiding van een erkende archeoloog. De initiatiefnemer/aannemer is op basis van het PVM autonoom in staat om het behoud in situ van de aanwezige archeologische site te bewerkstelligen. In het loket voert de erkende archeoloog enkel de maatregel 'behoud in situ' in. De CGP voorziet geen rapportage bij een zuiver behoud in situ.

In het PVM voor behoud in situ moet de erkende archeoloog de risicofactoren beschrijven bij de uitvoering ervan. Stelt hij daar vast dat de inzet en competenties van een erkende archeoloog nodig zijn om deze risicofactoren te vermijden? (Bv. om de aannemer te begeleiden bij een uitgraving om aan te geven wanneer hij moet stoppen.) Dan is een PVM voor 'werfbegeleiding in functie van behoud in situ nodig'. Het doel daarvan is om het behoud in situ te garanderen.

Het is niet de bedoeling om her en der sporen op te graven en een site met gaten achter te laten. Uitzonderlijk kan het toch nodig blijken om sporen op te graven als ze onverwacht zijn en niet gebleken zijn uit het vooronderzoek. Ze moeten opgegraven worden.

In het loket voert de erkende archeoloog zowel de maatregel 'opgraving' (cf. werfbegeleiding) als de maatregel 'behoud in situ' in. De erkende archeoloog moet de aanvang van de werfbegeleiding aan ons melden. De werfbegeleiding in functie van behoud in situ wordt gerapporteerd in een archeologierapport en een eindverslag (ook wanneer de erkende archeoloog geen sporen moest registreren of opgraven).

Varia

[Opmerking] Anton gaf aan dat hij voor de presentatie 120+ eindrapporten gelezen had, waarop de archeologen opmerkten dat ze graag feedback zouden ontvangen van die screening.

Er wordt gecommuniceerd over de inhoud van het onderzochte in de vorm van het Rapport Kenniswinst Archeologie 2019. Wat betreft de kwaliteit van het uitgevoerde werk en de conformiteit daarvan aan de CGP zal die feedback deel uitmaken van een volgend feedbackgesprek.

[Vraag] Op welke termijn worden de archeologierapporten nagekeken? Dit om na te gaan of een terrein volledig is opgegraven. En om vrijblijvend feedback te krijgen.

Het agentschap beoordeelt geen archeologierapporten. Wat betreft de kwaliteit van het uitgevoerde werk en de conformiteit daarvan aan de CGP zal die feedback deel uitmaken van een volgend feedbackgesprek.

[Vraag] Een OE-gemeente schrijft archeologienota's en voert ze uit. Is dit in strijd met de deontologische code?

Ook rechtspersonen kunnen archeologienota's schrijven die ze zelf uitvoeren. De *uitvoering* van een eigen archeologienota is dus niet in strijd met de deontologie, zoals beschreven in de code van goede praktijk. Wel kan er een deontologisch probleem zijn wanneer een OE-gemeente eigen archeologienota's *beoordeelt*.